

առիթուն մը զսպել անկարելի կ'ըլլայ .
Յատուկ յօդուածի մը կամ յօդուած-
ներու նիւթ ընելու առաջադրութիւնը ը-
նելով հանդերձ, առ այժմ իբրև նօթ մը,
իրողութիւնը պատմենք իր ամենապարզ վե-
ճակին մէջ :

Հանգանակիչները ոսկերիներու շու-
կան են — Խանը Խալիլ — Իրենց հետը ու-
նին Տիար Մ. Մանուկեան, ծանօթ մէկը՝ որ
իրենց պիտի առաջնորդէ նիւթական կար-
գութեան տէր գոհարարականներուն, որոց-
մէ մէկը կը ներկայացուի Յովհաննէս Եֆ-
նակեանի . երբեմն անհրաժեշտ անդամ Գա-
ղարական ժողովոյ, իսկ տարբ տարիներէ ի
վեր ազգային ներսփոխան :

Բացատրութիւնը կ'սկսի .
Հանգանակիչները — Գուր քալ հանձ-
նէք մասնակցել հանգանակութեան մը, որ
Սրբանոցի մը նիւթական կարգութեան հետ
գործ ունի Միշտ կոկիկ ու ընտրուած բա-
ւերով .
Յ. Նախնուխ . — Պէն պէօլէ շէյլէրէ
բարա վերմէմ . . . .

Հանգանակիչները . — Գուր կարողու-
թեան տէր էք . ազգային ժողովներու ան-
դամ . պէտք է որ լաւագոյն օրինակը միշտ
ձեռքէ տրուի են .
Յ. Նախնուխ . — Չաթէն սիզէ սէօլէ-
տիմ թի, պէն պէօլէ շէյլէրէ բարա վեր-
մէմ, պէնիմ տէ պեր թաղըմ պաղաճաք
ստամբուլըմ վար տըր են :

Հանգանակիչները . — Կր պիզեն ու կը
ընդլայնեն իրենց բացատրութիւնները շար-
ժեղու համար սիրտը, մեր ազգային մնայուն
երեսփոխանին .
Յ. Նախնուխ . — Իրիստափոր Գոլում-
պոսի Ամերիկան գտնելու ատեն զգացած
ուրախութեան պէս, քիտա մը քրած ըլ-
լալու գոհունակութեամբ, պէն Քեյլանըմ .
վէստէլում . կ'ըսէ ու մէլէն կ'ելլէ .
Տիար Յ. Օհանեան մէկ երկու բառով
պէտք եղած դասը կուտայ լիէն, սակայն
մենք ալ երբ եզրապատի Տորիզոնին շրջանը
կատարելու ատեն Քեյլանի կամ Քեյլանի-
նու հանդիպած կ'ըլլանք, այդ մեզի վերջ
չի պատճառեր . Իկայն կը ցուինք որ Յա-
մարիւն էֆէնի քըլճեան, իր առաջին
անգամը ըլլալով ըրած բարեգործական ար-
չաւանքին մէջ կը հանդիպի Քեյլանի մը,
որ թերեւս յուսահատեցնէ զինքը, և ուրիշ
անգամներ բարեգործելէ զգուշանալու ա-
ռիթ մտայ .

Սակայն փափաքելի էր որ երբէք այդ-
պէս չ'մտածէր Գըլճեան էֆէնի, և ամէն
ազգային ու բարեգործական ձեռնարկներու
առթիւ իր հզօր օժանդակութիւնը նստիլով
չ'զլանար .

Գահիրէի ազգայնաց կեանքովը իշտ
զբաղելու պատրաստ է ԱրԿՈՍ . իր ստուե-
րը միշտ կը շրջի զանոնք շրջապատող հա-
րիզոնին ամէն կողմերը . և չ'վստիմք, եթէ
հոն Քեյլանի-րէ կարգուած գումարտակ-
ներու ալ հանդիպի . . . .

ՄՕՍՅԵԱՏ Ի ԴԻՄՍԿԸ ԿԸ ՊԼԱՏԻՈՒ

«Արշալոյս»-ի ընթերցողները անշուշտ կը
յիշեն զեռ . սեղիս «Մօսյեան» արբը թերթին
ֆրանսերէն տպիւն այն հայտնաց յօդուածնե-
րու շարքը՝ որոցմով փաթեցողութեամբ Ալի Ենուտի
ուսուցիչ վարկաբեկ ընկն Եզրպոստ և ընդհանուր
ստամբուլ արտասահման ապստամբած շայ գող-
թականները .
Եզրպոստի հայութիւնը բուսական յուզ-
ուեցած այդ Համախառնապատան թերթին մղած
պայքարէն և մեր համակրելի բարեկամներէն
Տիար Յ. Ենուտեան ժամանակին, իր ջրուտ
գրչովը արդէն պէտք եղած պատասխանները
տուաւ «Մօսյեան»-ին՝ սրամիտ ակնարկներով
համեմելով իր կարգ մը յօդուածները .
Գահիրէի Հայութիւնն ենթադրեց թէ համ-
խառնութեան օրկարք — այդպէս կ'անուանէ
Շէյն Ալի Ենուտի իր թերթը — իր կողմէն հը-
րատարակած է այդ յօդուածները և գրուած
ֆրանսերէնին տարիակ տնն ալ կուգար կաս-
կածները գորացնելու : Սակայն վերջին « Բթօ
Արմէնիա »-ն հիմն — ի վեր տապալելով այդ են-

Թարգմանիչները ակնյայտի ցոյց կուտայ թէ՛
ի՛նչ բարձր շրջանակներէ ստացած է «Մօսյեան»
էր հրատմանները :

Գրեմէլի հայաստանեայց Համագործակց-
ութեան անդամ Գահիրէ, Սուլթանը անոր յարաջ
բերելիք հայ տառապանքին հանդէպ համակ-
րական հոսանքը հակադրելու համար, գերա-
զոյն ճիշդեով, եւրոպական կաշառակեր մամու-
լին միջոցաւ ուղեց Հայերը իբր վտանգաւոր
խոտորաններ, և անիշխանականներ ցոյց տալ,
ջանալով ստով կատարութեանը ձեռքը զէնք
մը առ մեզի հալածելու համար :

Սուլթանին այդ դաւաճան ծրագիրը ջուրը
ինկաւ . բայց և այնպէս մէկ քանի ստոր և
կաշառակուր թերթեր ստիժը չիտախոցին Հա-
յերուն դէմ հաշիւու .

Բնական է որ այդ պահուն Սուլթանին
վարկան թերթերը ինչպէս Սուլթան, Բեքթե-
լոյս, Բօսթ և ինչ . բուն պայքար մը կը մղէին
Հայաց պէմ Գրեմէլի Համագործակցութեան
թեան գատապարտելու համար, ինչպէս որ Բթօ
Արմէնիան ի վեր կը շանէ թէ այդ անարը թեր-
թերը Պօլս խմբագրուած համաման շրջաբե-
րականներ հրատարակեցին և ս'վ գարմանք,
այդ երեք թերթերուն հայտնաց յօդուածները
առանց ստորագրելու մը փոփոխման բառ առ բառ
իբրբաւ կը նմանէին, ինչ որ թերթական ապու-
շութեան և աւանակութեան փայլուն մէկ ա-
պացոյցը կուտայ :

Սակայն ինչորոյն ամենէն ծիծաղաշարժ,
ամենէն piquant կողմը սա է որ գտնուեցաւ ան-
կողմնակալ, արգարաւէր թերթ մը, Սթօբուլի
(Շուէտ) Սվեդեբուս Տայպարթը, որն որ իր 18
Օգոստոսի թիւին մէջ հրատարակեց Եզրպոստը
բացարձակ շրջաբերականը հետեւեալ նախաբա-
նով .

«Տեղուց Օսմանեան Դեպարտամենտը
հրատարակութեան ինքնակամ մեզի որչա՞ծ է
հետեւեալ շրջաբերականը՝ որուն քարգանձու-
թիւնը ստորեւ կը հրատարակեմք »

Կ'երեւակայէք յառաջ եկած խաղաղութիւնը
. . . Սուլթանը իր բերանով մերկապարանոց կը
խայտատակուի և բաց է ի բաց երեւան կ'ելլէ
թէ ինքն է մեզի անիշխանականներ անուանո-
ղը՝ է՛հ . հալածուած անմեղ գաղտնիներ ան-
ուանելու չէ՛ ա՛ :

Գահիրէի Մօսյեանին հրատարակածն այլ բառ
առ բառ այդ վերոյիշեալ վարկան թերթերուն
գրած շրջաբերականն էր, մենք այժմ պէտք է
իրեն տեղ ընենք թէ՛ իր ըրածը պարզապէս
Սուրի հարուած մըն էր Գուրի մէջ (Un coup
d'épée dans l'eau) . . . իսկ զ՞ հարպարակագիր . . .
Բնթերցողները կրնան իրենց թերթահաւա-
տութիւնը փարատելու համար բողոքաւոր
Մօսյեանի և այդ թերթերուն յօդուածները՝ «Բթօ
Արմէնիան» վերջին թիւին մէջ :

Եւ երեւակայել թէ Մօսյեանը պատժել տալ
անխուսափելի կը դառնար . . . կ'արժէ ր արդեօք
որ հայ հայրենասէրները չ'ստիպեն Սուլթանին
հաւատարմի շնորհներէն մէկուն հետ . . .

Ո՛հ, ըստ իս ո՛չ :

ԿԵՆՈՆ

Գահիրէ 26/10/1902

ՊԵՏԵՐՊՈՒՆԻՆԻ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

Ստացանք Վազգէն-Երզրանը, բանաս-
տեղութիւններու, ազգային, յեղափոխական,
սիրային և ժողովրդական երգերու ձօն հաւա-
քածուն, որուն տնտեսներ կը սպասէր հայ հա-
տարակութիւնը :

600 մեծադիր երեսներէ բաղկացած, ըն-
տիր թուղթի վրայ, գեղեցիկ պատկերներով
զարդարուն սոյն երգարանը՝ կուտայ մեծ պա-
կաս մը լրացնելու մեր ազգային գրականու-
թեան մէջ :

Կ'ինն է, ճամբու ծախքով 1 և կէս տղար
Գինը փափաքողք պէտք է դիմին

K. KHORANIAN

379 P. O. Box, Lynn Mass. (U. S. A.)

Ձեռք կը ծախուի Ամերիկա «Հայրենիք»-ի
պարտանքին մէջ, և ի Գահիրէ «Արշալոյս»-ի
խմբագրութեան քով :

Արաստամանի համար 7 ֆրանք
Պարակաստանի » 6 »

Մանոթ . — Սոյն երգարանը որչա՞ք որ քա-
նի մը անմարտ անհատական ջանքերով հրա-
պարակ կուտ է, սակայն, ինչպէս զբքին կըց-
ուած յայտարարութիւնները կը ցուցնեն, ամ-
բողջ հաստիճը յատկացուած է զուտ բարեխիբա-
կան գործի մը :

ԴԵՊԻ ԻՍՄԱՅԻԼԵՒ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿԲ ԵՒ ԸՆԿ .

Ամերիկեան Դերձակ և ԸՆԿ . կը յայտարարեն թէ՛ իրենց նախկին բոլոր յաճախոր-
դաց և թէ՛ ամէն անոնց՝ որոնք կ'ուզեն նոր յաճախորդ ըլլալ . թէ՛ ներկայ Հոկտ. ամսոյ
10էն սկսեալ պիտի բացուի Իսմայիլիէի պողոտային վրայ Իսպրան քիլիկ սֆի գիմաց, Գը-
լիւս Ալլամանի տակ, իրենց նոր գերձակի վաճառատունը .
Ընկերութիւնը ամէն շանք ի գործ դրած է կերպասներու մաքուր ընտրութեան և
գոյներու ամէնու ճաշակին յարմարութեանը .
Մեր կարի ու ձեռք մաքրութեան համար, մեր ունեցած յաճախորդներու գոհունակու-
թիւնը կը բաւէ ապացուցանելու թէ՛ երկու սեռին ալ — արանց և կանանց — հազուադէ-
բոլոր ճիւղերուն մէջ պատրաստ ենք գոհացնելու ամենէն նրբաճաշակներն անգամ .
Մէկ անգամ փորձեցէք և պիտի հաստատուէք մեր յայտարարութեան ճշտութիւնը .
Կը կրկնենք, կերպասի լաւութիւնը, գործի մաքրութիւնը և ճշգրտակութիւնը կա-
տարեալ է :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԷՋԵՐ

Գաֆէի հումարները կը հայտնաբերեն caffeine
ալբոյնը որ նշանաւոր հանդիսացած է ալբո-
լուանի մէջ՝ իւր մէջ ունենալով սակի բո-
րակածին քան գրիթի մօտաւոր (proximate) բու-
սական սաքր :

Գաֆէն երբ խնամքով պատրաստուի՝ կը
ներկայացնէ այժմեան կենցաղին ընտիր և
Ամերիկեան գրքատիրութիւններէն մինն Ան-
խըտի կերպով դատապարտել նոր գործածու-
թիւնը՝ պիտի նկատուէր շատերու կողմէն
իրբեւ աւելորդ յոգնութեամբ և առիթ վի-
պիտի ընծայէր կապուածանց թէ՛ գատապար-
տող գաֆէի գործածութեան հակառակող դա-
ղափարածաւ ընկերութեան մը կողմակիցնե-
րէն մին է :

Սոյն յատկութիւնները որոնց համար
գաֆէն կը յարգուի ընդհանրապէս՝ եւսպա-
տիկ են . — Անիկա (1) կը նուազեցնէ հիւթան-
ջատութիւնը մարմնոյ հիւսուածք մէջ . այնպէս
որ մարդու մը համար կարելի կ'ըլլայ ի գրիթի
հանել իւր գործը աւելի նուազ ստուգով և
աւելի նուազ յոգնութեամբ . և երբ գործածուի
չափաւորութեամբ՝ անիկա (2) կուտայ գրգռում
մը մտային գործունէութեան, և (3) ամոքիչ
և հանգարարի է զայն գրուածութեան :

Աւելի խորով իբրեւ ըմպելիք՝ երբ գա-
ֆէն գործածուի չափաւորութեամբ՝ կ'օգնէ մար-
տողութեան, կ'աւելցնէ մտային գործունէու-
թիւնը, կը խրախուսէ և կը յարաջացնէ ա-
ղիքներու սողնակայն շարժումները, կամօք և
կը հանդարտեցնէ յոգնութեան և անօթութեան
զգացողութիւնները, կը նուազեցնէ հիւթան-
ջատութիւնը և հետեւաբար մարմնոյ հիւսու-
ծոց վատնումը :

Երբ չափազանցօրէն գործածուի՝ գաֆէն
կը խանգարէ մարտողութիւնը, և յառաջ կը բե-
րէ ջղային գրուածութեան մէջ կենսական գործու-
ծելութեան անկանոնութիւններ, որք երեւան
կոնգան իբրև զլիտեցաւ, զլիտե պտոյս,
մտաւորական խանցախիթութիւն, որք բա-
բախում, որք շուտով կը դադրին, և կ'անհե-
տանան, և թէ՛ գաֆէի գործածութիւնը դադրե-
ցուցնէ :

Գնատութիւնը և մատարական գործութեան
զգրգռում մը ձեռք կը բերուի գաֆէի գոր-
ծածութեամբ՝ հասարակօրէն գիտցուած ճշմար-
տութիւն մըն է : Գրականութեամբ զբաղող շատ
մը մարդիկ, և կանայք, և ծանր ու կարեւոր
ստեղծարական ձեռնարկութեան մէջ գտնուող
մարդիկ շարունակաբար կը գործածեն գաֆէ՛
մտաւոր գրգռում մը ձեռք բերելու, և իրենց
թուլցած ուժերը նորոգելու համար : Գաֆէի
այսպէս չարաբար կերպով գործածութիւնը՝ գաղ-
տագողի կերպով մը եթէ արագութեամբ կ'ա-
ռաջնորդէ ուղեղի և սղնձածուծի կերպուններու
սպասման սարքեր աստիճաններուն, մասնա-
ւանդ անոնց համար որոնք շուտով ազդուելու
միտումը ունին այս տեսակ գրգռումներէն :

Հասարակօրէն ընդունուած կարծիքը սա է
թէ՛ գաֆէն կրնայ կերպուրի տեղը բռնել, կամ
գործելու կարողութիւնը աւելցնել տանց մար-
մնոյ հիւսուածոց սպասում մը զոյացնելու,
և թէ՛ անիկա չունի ու է վնասակար յառ-
կութիւն, և հետեւաբար կրնայ գործածուիլ
ad libitum, բոլորովին սխալ է :

Գաֆէի ստորեւ ինչ շարունակական գոր-
ծածութիւնը մինչև իսկ չարաւորութեամբ՝ ա-
նոնց կողմէն որոնք զիւրին կերպով կ'աղ-
բուին անոր ազդեցութեան, անայսպէս
կ'առաջնորդէ ջղային գրուածութեան կենսական
և կենսական գործունէութեան անկարգու-
թեանց, և զժողովրդականութեան :

Գաֆէամոլութեան զա՛ւ եղողները ընդհան-
րապէս կը գանգատին հետեւեալ արտասիրու-
թիւն, որոնք քիչ շատ զօրաւոր կերպով յատ-

կանչուած են, և կը սեռունին փոփոխուող
միաւորութիւններով — ընդհանուն զլիտե ցաւ
մը և ջղային գրուածութեան չափազանց զգայնու-
թիւն, երկիւղ կամ կոպտած՝ չզիտցուած մա-
տալուտ նեղութեան մը նկատմամբ, մտաւո-
րական ճնշում և գիւրգրգռութիւն, քնատու-
թիւն կամ խռովեալ քուն, գէշ երազներ և
քուններ մէկէն ի մէկ արթննալ՝ առատ քրտին-
քի մէջ, պատահական կամ յաճախ տեղի ու-
նեցող զլիտե պտոյս, կազմութեան ընդհանուր
գործում և նուազում գնդերային գործութեան,
ճնշում որ կը զգացուի ստամոքսի վրայ, սրտի
բարձրում, անսիրտութիւն, կազի յաճախ
զգայնում, և որովայնագրութիւն : Հաւաքումն
այն արտասիրութեան որք յաճախ զոգնակցեալ կը
գտնուին, են՝ ընդհանուր ջղային զգայնու-
թիւն, գողում, զլիտե պտոյս, անհանգիստ
քուն, որքի բարձրում, կազի զգայնում, և
որովայնագրութիւն :

Հինցած գաֆէամոլութեան բոլոր արտա-
սիրութիւնը արդիւնք են միջամտութեան անդա-
տութեան հետ այն ըջիջներուն՝ որք կը պատ-
կանին ուղեղներու և որդաբարայնի միջակայ
գրուածութեան : Բնթերցող անհատութեան սոցի-
պակապութիւնը յարազ կուգայ չափազանց գըր-
տուէն և auto-toxemia էն՝ գաֆէի շարունա-
կական և չափազանց գործածութեան պատճա-
ռաւ, և մտաւորապէս կը նմանին հինցած ալ-
քոլոմոլութեան արտասիրութեան :

ՏՕԻԹ . Ս . Վ . ԵՋՁԿԻՆԻՆԻԱՆ
Աղկաք . 30 Հոկտ . 1902

Ս. Չ. Ա. Ր. Ա. Ր. Ո. Ի. Թ. Ի. Ե.

Վարժ գրաչարի մը պէտքը կայ, գո-
հացուցիչ ամսականով, գիմել Արշալոյսի
խմբագրութեան .

ՀԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ՄԷԿԸ

Աղէքանդրոյ Երաբարութեամբ Փինիկի
Պ. Ս. Բիւրատը, անշուշտ մասնաւոր գո-
հունակութեան մը զգացած է իր թերթին
մէջ ընդունելով Օհանեան Թաշանեան և ու-
րիշներէ ստորագրուած նամակներ Օ՛հ . առ
նուազն 20-30 վկաներու պէտքը կայ թէ՛ Եւ-
անոնք նամակ կամ յօդուած անուանելու
համար — Թողունք այս վերջինը ստորագրող
Օհանեան թաշանեան ինքզինքը ներկայացնել
ուզել է իրեն ստորագրած իր բառերովը,
սակայն բուն զաւեչական կէտը այն է որ
փինիկի Պարոն Ս. Բիւրատը չարչիս գոհու-
նակութիւն մը փնտաւել կ'ուզէ հոն և Օհան-
եան Թաշանեան զատ ուրիշ սպուշ մը չէր
կարող գտնել, այդ իրեն չափ լիընձակ բա-
ւերը ստորագրել տալու համար : Մենք այդ-
րեկնախոյ ներկին խմբագրութիւն ընելը սոր-
վեցնելու համար, շատերէն միայն մէկ օ-
րինակ պիտի տանք, որպէսզի ուրիշանգամ
այդպէս կոչանոցներուն մէջ չ'տապալակելով
քիչ մը խմբագրի պաշտոնը վեր բռնելու
ջանայ, եթէ երբէք այդ անպիտանէն այդ-
գէպի բարձրը նայող ձգտումը կարելի է
սպասել և յոսալ :

Հետեւեալ նամակը և սորը նման շատ
մը ուրիշներ ալ մենք ստացած ենք թուա-
կանէս վեց ամիս և աւելի առաջ թուա-
կաններով, սակայն նկատելով որ ամիս-
կիւ է անոնց հրատարակութիւնը, մէկդի
գրած ենք :

